

היום נלמד בעזרת ה':

כתובות דף מב

(בעמוד הקודם)

פרק רביעי. משנה: והצער בתפוסה: כלומר נערה שנאנסה אף דמי הצער שהאונס משלם שייכים לאביה. ('תפוסה' מלשון הפסוק "כִּי יִמָּצָא אִישׁ נַעֲרָה בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא אִרְשָׁה וּתְפָסָה וְשָׁכַב עִמָּה וְנִמְצְאוּ").

עמדה בדיון עד שלא מת האב: נערה שנאנסה או התפתתה שעמדה בדיון, וחייבו בית דין את האונס או המפתה לשלם לה את הקנס, אם זה היה לפני שאביה מת הרי שהקנס שייך לאביה, ואם אח"כ האב מת הרי שהקנס שייך לאחים שלה (שהם בני האב), לפי שהאב זכה בקנס והם יורשים אותו.

לא הספיקה לעמוד בדיון וכו': ואם אביה מת לפני שהיא עמדה בדיון, הרי שהאב לא זכה בקנס (= לפי שעדיין בית דין לא פסקו שעל האונס לשלם קנס ואביה לא זכה בו) ולכן הקנס שייך לה, לפי שהקנס לא נחשב "ממון" של האב לפני שעמדה בדיון, ואין אדם מוריש לבניו את הזכות שזיכתה לו התורה בבתו. ויבואר לקמן בגמ'.

עמדה בדיון עד שלא בגרה: נערה שנאנסה או התפתתה שעמדה בדיון לפני שבגרה (= כלומר כשהיא נערה), הרי שהקנס שייך לאביה כנ"ל. ואם אביה מת הקנס שייך לאחים גם אם הוא מת לאחר שבגרה, לפי שהוא זכה בקנס והאחים שלה יורשים אותו.

לא הספיקה לעמוד בדיון עד שבגרה: כלומר שהיא נאנסה או התפתתה כשהיתה נערה, אבל עמדה בדיון רק לאחר שבגרה, הרי שהקנס שייך לה.

ר"ש אומר: אפילו אם עמדה בדיון כשאביה חי, אם גבתה את הקנס רק לאחר שאביה מת הרי שהקנס שייך לה, לפי שלדעת ר"ש אין הקנס שייך לאביה לפני שהוא קיבל אותו לידי ממש, ואפילו שבית דין פסקו שעל האונס לשלם לה קנס אין הוא נחשב

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

עדיין ממון של אביה והוא לא זכה בו עד שיגיע לידי, וממילא אם הוא מת אין הוא מוריש אותו לבניו.

*

מעשה ידיה: מעשה ידיה של הנערה שעשתה בחיי אביה, וכן אם מצאה מציאה בחיי אביה, הרי הם שייכים לאביה, ולכן אפילו אם לא גבתה את שכר פעולתה בחיי האב הרי שלאחר שאביה מת השכר שייך לאחים שלה שיורשים את אביה, לפי שאין זה דומה לקנס שלא נחשב ל"ממון" האב לפני שעמדה בדיון, אלא האב זכה במעשה ידיה ברגע שהיו חייבים לה.

גמרא: קושיא: **מאי קמ"ל? תנינא:** והרי כבר למדנו במשנה לעיל (לט.) שהמפתה משלם שלשה דברים וכו'.

תירוץ: **לאביה איצטריך ליה:** המשנה שלנו הביאה זאת כדי לחדש לנו שאביה מקבל את התשלומים ולא היא בעצמה.

קושיא: **לאביה נמי פשיטא:** והרי זה דבר פשוט שאביה מקבל ולא היא, שהרי המִפְתָּה משלם קנס בושת ופגם, ואי אפשר לומר שהוא משלם לנערה שהרי היא הסכימה ומחלה לו, אלא בוודאי שאביה מקבל זאת ולא היא, וא"כ חזרה הקושיא מה המשנה באה לחדש לנו?

תירוץ: **עמדה בדיון איצטריכא ליה:** המשנה כתבה זאת כדי לחדש לנו את המקרה שעמדה בדיון כשאביה חי ואח"כ מת אביה, וכדי להשמיע לנו את מחלוקתם של ר"ש ורבנן.

*

👁️ **אדם שתובע מחברו ממון שחייב לו, וחברו כופר בתביעתו ונשבע לשקר שאינו חייב לו, ואח"כ הודה שבאמת חייב לו, הרי זו 'שבועת כפירת ממון' ועליו לשלם לו את הקרן (= את החוב) ולהוסיף על הקרן חומש, ולהביא קרבן 'אשם גזלות' על כך שנשבע לשקר ובכך רצה לגזול מחברו.**

תנן התם: במס' שבועות. אביה של נערה שאמר למישהו - 'אנסת או פיתית את בתי'! והוא טוען - 'לא אנסתי ולא פיתיתי'! אמר לו אביה - 'אני משביע אותך שלא אנסת או פיתית', והוא ענה - 'אמן'! (= ובכך כאילו שנשבע שלא אנס או פיתה) ואח"כ הודה שאנס או פיתה, הרי הוא חייב לשלם קרן (= קנס בושת ופגם), ולהוסיף חומש על

תשלומי הקרן, וכן להביא קרבן 'אשם גזלות' על שכפר בטענתו של אביה ונשבע על כך ובעצם רצה לגזול ממנו את התשלומים שחייב לשלם לו.

ולדעת ר"ש פטור, לפי שאדם לא משלם קנס על פי עצמו אלא רק על פי עדים, וכיון שאילו הוא היה מודה לאביה בהתחלה כשתבע אותו שהוא אנס הוא היה פטור (= לפי שהוא הודה ואינו משלם ע"פ עצמו) לכן אף כשכפר ונשבע לשקר אין זו שבועת כפירת ממון.

אמרו לו - אע"פ שאינו משלם קנס ע"פ עצמו ולכן אינו משלם חומש ואשם, אבל משלם בושט ופגם ע"פ עצמו, לפי שזהו 'ממון' ולא קנס, ונמצא שכפר בממון ולא בקנס ולכן חייב.

בעא מיניה אביי מרבה: לדעת ר"ש - במקרה שאביה טוען לו אנסת וגם העמדתי אותך בדין וחייבו אותך ממון, והוא מכחיש את הכל ואח"כ הודה, האם כיון שעמד בדין הרי שזה נחשב ל'ממון' ולא לקנס והוא חייב קרבן שבועה, לפי שאם הוא היה מודה לו היה עליו לשלם שהרי כבר חייבו אותו בית דין, או שכיון שעיקר החיוב הוא קנס הרי שהוא פטור לפי שהתורה לא חייבה קרבן שבועה על קנס.

איתיביה רבי שמעון אומר: האומר לחבירו: אנסת או פיתית את בתי, והוא אומר לא אנסתי ולא פיתיתי. או שאמר לו: המית שורך את עבדי ואתה חייב קנס שלושים של עבד, והוא אומר: לא המית. או שאמר לו העבד לאדון: הפלת את שיני, וסימית את עיני ואתה חייב קנס לשחרר אותי, והוא אומר: לא הפלתי ולא סימיתי. ונשבע על כך. ולאחר מכן חזר בו והודה. - יכול יהא חייב קרבן אשם גזילות? תלמוד לומר: "וכחש בעמיתו בפקדון, או בתשומת יד (הלואה), או בגזל, או עשק את עמיתו (מלשלם את שכר עבודתו), או מצא אבידה וכחש בה, ונשבע על שקר". מהרשימה שבפסוק לומדים שרק על 'ממון' יש קרבן, ולא על קנס כגון אונס, שלושים של עבד וכו' שהן קנס. עד כאן דברי הברייטא.

אביי מעמיד את הברייטא באופן שכבר עמד בדין והתחייב לשלם, ועל כך תבעו חבירו שישלם לו את מה שחייבוהו בית דין, והוא כפר ונשבע, ולאחר מכן הודה - פטור מקרבן אשם גזילות. אך רבה דוחה את דבריו וטוען שמדובר לפני שעמד בדין.

קושיא: **והא מדרישא בשעמד בדין:** דברי רבי שמעון בברייטא שהקשה מהם אביי, הם בעצם הסיפא של הברייטא, ואילו ברישא מובאת דעתם של רבנן שבהכרח מדברים

במקרה שעמד בדין (כדלהלן). ואם כן לא יתכן שהרישא תדבר בשעמד בדין והסיפא בשלא עמד בדין, כי המחלוקת של רבנן ורבי שמעון חייבת להיות באותו מקרה.

לשון הברייתא: **רישא** (דעת רבנן): אין לי אלא דברים שמשלמין עליהם את הקרן (בלבד). תשלומי כפל, תשלומי ארבעה וחמשה, והאונס והמפתה, ומוציא שם רע, מניין? - תלמוד לומר "ומעלה מעל" - ריבה (הכתוב).

לדעת רבנן הכופר בקנס ונשבע והודה **חייב** קרבן שבועה. בהכרח מדובר שכבר עמד בדין, כי קודם לכן אין תשלומי כפל (ובפרט שהוא יכול להודות ולהיפטר על הקנס).

סיפא רבי שמעון אומר: יכול, האומר לחבירו: אנסת ופיתית את בתי, והוא אומר לא אנסתי ולא פיתיתי. המית שורך את עבדי, והוא אומר: לא המית. או שאמר לו עבדו: הפלת את שיני, וסימית את עיני, והוא אומר: לא הפלתי ולא סימיתי. ונשבע והודה. יכול יהא חייב? תלמוד לומר: "וכחש בעמיתו בפקדון, או בתשומת יד, או בגזל, או עשק את עמיתו, או מצא אבידה וכחש בה, ונשבע על שקר". מה אלו מיוחדין שהן ממון, אף כל שהן ממון. יצאו אלו שהן קנס.

לדעת רבי שמעון הכופר בקנס ונשבע והודה **פטור** מקרבן שבועה. ובהכרח שהוא חולק על רבנן באותו מקרה דהיינו לאחר שעמד בדין. ואפילו שהוא נשבע על חיוב ממון גמור, הוא פטור מקרבן מכיון שעיקר הממון שהוא כפר בו היה קנס.

יכילנא לשינויי לך: רבה משיב לאב"י: יכולתי לתרץ לך שהברייתא כולה היא רק כדעת רבי שמעון, והרישא מדברת לאחר שעמד בדין ולכן חייב קרבן, ואילו הסיפא מדברת לפני שעמד בדין ולכן פטור מקרבן. אבל זהו תירוץ דחוק מכיון שבאמצע הברייתא נאמר 'רבי שמעון אומר', ואילו היתה כל הברייתא כדעת רבי שמעון היה צריך לכתוב זאת או בהתחלה או בסוף.

אלא באמת כמו שאמר אב"י נחלקו רבנן ורבי שמעון כשנשבע והודה לאחר שעמד בדין האם חייב קרבן שבועה או לא. ואני רבה חוזר בי ממה שאמרתי שלדעת רבי שמעון אם נשבע לאחר גמר דין חייב קרבן, אלא פטור מקרבן. ומה שהתכוונתי לומר הוא, שלדעת רבי שמעון לאחר שנגמר הדין אם מת האב לפני שגבה את הכסף – הכסף שלו והוא מוריש אותו ליורשיו (ולא לבת שנאנסה).

[תוספות מבארים שרבה קיבל מרביתו של לאחר נגמר הדין ה'קנס' נחשב 'לממון'. בתחילה הוא סבר שהכוונה לעינן קרבן שבועה, ולאחר מכן הוא חזר בו והסיק שהכוונה לענין ירושה].

(המשך בדף הבא ↓)

איתיביה (אביי): מהמשנה שלנו. רבי שמעון אומר אם לא הספיקה לגבות את הקנס עד שמת האב - הקנס שלה. והרי לפי דברי רבה רבי שמעון מודה שהקנס הוא ממון להורישו לבניו (והיא לא אמורה לקבל אותו)?

האי מילתא: בדבר זה נתקשו רבה ורב יוסף 22 שנים, שהם כל השנים ששימש רבה כראש ישיבה, ורק לאחר פטירת רבה כשהתמנה רב יוסף לראש ישיבה הוא הצליח לתרץ את הקושיא. היתה זו סיעתא דשמיא מיוחדת לחזק את המינוי שלו ולעשות לו 'שם'. משום שרבה היה 'עוקר הרים' (= חריף ומפולפל), ואילו רבי יוסף היה 'סיני' (=בקיא).

התירוץ: באונס ומפתה נאמר לימוד מיוחד שהכסף שייך לאב רק משעת הנתינה של המשלם ולא קודם לכן. אבל דברי רבה נאמרו על שאר קנסות שהם 'ממון' של המקבל אפילו קודם שקיבל אותם, ואם מת קודם שקיבלם הוא מורישם לבניו (ואין המחוייב קנס יכול להודות ולהיפטר).

אלא מעתה גבי עבד: גם נאמר שרק משעת נתינה זיכתה התורה את השלושים שקלים לאדוניו (של העבד שנגנח), ואם כן הדין הזה שייך לא רק באונס ומפתה?

הגמרא מתרצת: לשון 'יתן' אינו כמו לשון 'ונתן'. ורק באונס ומפתה שנאמר בהם לשון 'ונתן' אנו לומדים שרק משעת נתינה הכסף שייך לאב. (לשון 'ונתן' הוא לשון עבר ואילו לשון 'יתן' הוא לשון עתיד).

אי הכי ת"ל וכיחש: מדוע רבי שמעון בבריתא למד שבאונס ומפתה פטור מקרבן שבועה מ'וכחש', והרי מ'ונתן' לומדים שהכסף עדיין לא שייך לאב, ואם כן פשוט שהכופר ונשבע על הכסף הזה והודה פטור מקרבן?

רבא מתרץ: הפסוק 'וכחש' נצרך למקרה שעמדה בדין ולפני שגבתה את הכסף היא בגרה ומתה – שהכסף כבר שייך לה (שהרי לדעת רבי שמעון אם לא גבתה את הכסף ומת האב והוא הדין אם היא בגרה - הכסף שייך לה ולא לאביה) משום שלגביה לא נאמר 'ונתן', ולכן הרי זה כמו שאר קנסות שהכסף שייך למקבל משעת העמדה בדין, וממילא כשהיא מתה האב יורש אותה. ואם תבע האב את האונס והוא כפר ונשבע והודה – לומדים מהפסוק 'וכחש' שהוא פטור מקרבן שבועה אפילו שהוא כפר בממון גמור, משום שעיקרו היה קנס.

אי הכי: מדוע אמר רבי שמעון בבריייתא 'יצאו אלו שהן קנס', והרי מדובר לאחר העמדה בדין והם נחשבים 'ממון' גמור?

רבה אמר שלדעת רבי שמעון אפילו אם עמד בדיון על הקנס, ותבעו המקבל וכפר ונשבע והודה פטור מקרבן שבועה. אב"י מקשה על כך:

איתיביה (אב"י): במשנה בשבועות נאמר שלדעת רבי שמעון האונס או המפתה שכפרו ונשבעו והודו פטורים מקרבן, משום שאין אדם משלם קנס על פי עצמו (כי היה יכול להודות ולהיפטר מהקנס).

כל זה מדובר כשלא עמד בדיון שאז עדיין יכול להודות ולהיפטר. ולכאורה מדויק מדברי המשנה שאם הוא כבר עמד בדיון וחייבו אותו את הקנס שאז הוא לא יכול להודות – אם יכפור וישבע ויודה יתחייב קרבן. שלא כדברי רבה!?

הגמרא מתרצת: רבי שמעון מדבר לרבנן לשיטתם. כלומר לשיטתי אפילו לאחר שיעמוד בדיון פטור מקרבן (מהפסוק 'וכחש'). אבל אתם רבנן הסוברים שלאחר שעמד בדיון חייב קרבן, תודו לשיטתי לפחות, בקודם שעמד בדיון שיהא פטור מקרבן מכיון שיכול להודות ולהיפטר (כי 'מודה בקנס פטור') וממילא לא כפר בתביעת 'ממון'.

כי לדעת רבי שמעון האב תובע את האונס רק קנס, וממילא על כך הוא כפר ונשבע והודה. אבל רבנן סוברים שהאב תובע את האונס רק בושט ופגם, וממילא הוא כפר בתביעת ממון ונשבע והודה.

במאי קמלפגי: העיקרון הוא שאדם תובע רק דבר אחד, כי הוא מפחד שאם יתבע מידי הרבה בפעם אחת יכפור הנתבע בכל התביעה (-ריטב"א שבועות). ולכן לדעת רבי שמעון הוא מעדיף לתבוע רק את הקנס שהוא סכום קצוב (50 שקלים) ולא את הבושט והפגם. אבל לדעת רבנן הוא מעדיף לתבוע בושט ופגם שמגיעים לו בכל מקרה, ולא קנס שהנתבע יכול להודות ולהיפטר עליו.